

Savuton sairaala toimintaohjelma Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä

Johdanto

Uusi tupakkalaki (29.6.2016/549) tuli voimaan elokuussa 2016. Lain tavoitteena on, että vuonna 2030 alle viisi prosenttia väestöstä käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita päivittäin. Tupakointi on tärkein estettävissä oleva ennenaikaisen kuolleisuuden aiheuttaja. Maailmanlaajuisesti tupakointi aiheuttaa vuosittain noin 7 miljoonaa ennenaikaista kuolemaa. Suomessa tupakoinnin aiheuttamiin sairauksiin kuolee vuosittain noin 4 000 henkeä. Suomessa (2018) tupakointi aiheuttaa vuosittain noin 340 000 sairaalahoitopäivää. Tupakoinnin aiheuttamien välittömien terveydenhuollon kustannusten on laskettu olevan vuositasolla yhteensä noin 277 miljoonaa euroa, mutta välittömät ja välilliset yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla yhteensä noin 1,5 miljardia euroa.

Tupakointi on merkittävin ehkäistävissä oleva ennenaikaisen kuolleisuuden aiheuttaja. Tupakoija menettää keskimäärin 10 elinvuotta. Tupakointi heikentää merkittävästi monien sairauksien hoitojen tehoa, suurentaa hoitoihin tai toimenpiteisiin, kuten leikkauksiin, liittyvien komplikaatioiden riskiä ja hidastaa muun muassa haavojen ja murtumien paranemista. Tupakoinnin lopettaminen sen sijaan parantaa ennustetta ja pienentää komplikaatoriskejä merkittävästi.

Päivittäin tupakoiva aiheuttaa työnantajalle maltillisen arvion mukaan vuodessa keskimäärin 1 060–1 300 euron kustannukset pelkästään tupakkataukoina. Tämän lisäksi tulevat sairauspoissaolot, sairauksien tutkimus- ja hoitokulut sekä työkyvyttömyyseläkkeet. Tupakointi lisää sairauspoissaoloja, sillä tupakoijat ovat keskimääräistä herkempiä infektioille. Toistuvat hengitystieinfektiot sekä sydän-,

verisuoni- ja syöpäsairaudet ovat tyypillisiä tupakoinnista johtuvia sairauksia. Tupakointi aiheuttaa vuosittain noin 1 500 työikäisen kuoleman.

Tupakalla tarkoitetaan tässä toimintaohjelmassa tupakkatuotteita (sisältäen nuuskan) ja sähkösavukkeita.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri sairaaloineen on jäsenenä Suomen terveyttä edistävät sairaalat ja organisaatiot ry:ssä ja siinä yhteydessä sitoutunut tavoittelemaan savutonta sairaalaa. Yhdistyksen tarkoituksena on tuoda voimakkaammin terveyttä edistävä näkökulma sairaaloiden toimintakulttuuriin. Savuton sairaala ei ole vain kieltoja ja rajoituksia, vaan sen perimmäinen tehtävä on tarjota apua nikotiiniriippuvaisille potilaille ja henkilökunnalle.

Käypä hoito -suosituksen (2018) Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito mukaan potilasta hoitavien terveydenhuollon ammattilaisten velvollisuus on käydä tupakoivan potilaan kanssa tupakoinnin lopettamista tukeva keskustelu vähintään kerran vuodessa.

Laki potilaan oikeuksista pitää sisällään potilaan oikeudet mutta myös velvollisuudet.

1. Sitoutuminen

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri julistautui sairaanhoitopiirin hallituksen päätöksellä savuttomaksi sairaalaksi 1.1.2007. Julistautumalla savuttomaksi sairaalaksi Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri haluaa edistää tupakoimattomuutta sekä tukea potilaiden ja henkilökunnan tupakoinnin lopettamista ja siten terveyttä.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin johtaja on nimennyt vuonna 2016 terveyden edistämisen työryhmän, jonka yhtenä tavoitteena on savuttomuuden edistäminen. Työryhmä on päivittänyt savuttomuutta koskevan toimintaohjelman, jonka sairaanhoitopiirin johtoryhmä on hyväksynyt 3.12.2019 kokouksessa.

2. Tiedottaminen

Organisaation henkilökunnalle, käyttäjille ja vierailijoille tiedotetaan savuttomuusohjelmasta ja tupakasta vieroitushoidoista. Savuton sairaala -toimintaohjelma on julkaistu sairaanhoitopiirin internetsivustolla. Sairaalan yleisissä tiloissa ja yksiköissä on "savuton sairaala" -tiedotteet. Tupakointi on sallittu ainoastaan ulkotiloissa merkityillä paikoilla.

Sairaanhoitopiirin johto huolehtii riittävästä tiedottamisesta henkilökunnalle, vierailijoille ja alueen väestölle savuttoman sairaalan käytännön asioista.

Yksiköiden esimiehet tiedottavat savuton sairaala -asioiden käytännön asioista henkilökunnalle. Pääpaino tiedottamisessa on myönteisen savuttoman ilmapiirin ylläpitämisessä ja riittävän tuen tarjoamisessa tupakoinnin lopettamista haluaville.

Potilaat/asiakkaat: Sairaalan yleisissä tiloissa on savuton sairaala -tiedotteet. Asiakkaat saavat tiedon savuttomasta sairaalasta jo sairaalasta lähetettävästä kutsukirjeestä. Lisätietoa savuttomuudesta asiakkaalle annetaan häntä hoitavassa yksikössä. Yksiköissä on saatavilla kirjallista materiaalia tupakoinnin lopettamiseen.

Vierailijat ja väestö: Vierailijoille tiedotetaan savuttomasta sairaalasta sairaalan yleisissä tiloissa olevilla tiedotteilla. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin väestölle tiedotetaan savuttomasta sairaalasta myös internetin kautta.

3. Koulutus

Terveydenhuollon henkilöstön on saatava riittävä koulutus "Tupakka- ja nikotiiniriippuvuuden ehkäisy ja hoito" käypä hoito -suosituksesta ja sen soveltamisesta käytäntöön. Koulutuksen tavoitteena on tunnistaa kaikki tupakkatuotteiden käyttäjät ja tarjota asianmukaista hoitoa. Potilaan tullessa leikkauksen ja/tai hoidon arviointiin, tupakoimattomuus on otettava puheeksi ja tarvittaessa on aloitettava tukihoido. Esimiehen tehtävänä on huolehtia yksikön

henkilökunnan riittävästä valmiuksista neuvoa ja hoitaa nikotiiniriippuvaisia potilaita. Uusi työntekijä perehdytetään savuton sairaala -käytäntöihin.

Koulutusta järjestetään vuosittain. Savuttomuustyötä koordinoi sairaanhoitopiirissä tupakkavieroitushoitaja. Asiantuntijoista muodostettu savuttomuustyöryhmä kouluttaa sairaanhoitopiirin työntekijät.

Jokaisessa yksikössä pitää olla vähintään yksi nimetty tupakasta vieroituksen yhdyshenkilö. Yksiköissä huolehditaan siitä, että nikotiinikorvaustuotteita ja kirjallista materiaalia on saatavilla.

4. Tuki tupakoinnin lopettamiseksi

Tavoitteena on tunnistaa kaikki tupakkatuotteiden käyttäjät ja passiiviselle tupakoinnille altistuvat asiakkaat ja henkilöstö. Heille on tarjottava asianmukaista hoitoa.

Henkilökunta

Henkilökuntaa kannustetaan tupakoimattomuuteen tarjoamalla tupakoitsijoille maksutonta yksilö- tai ryhmäohjausta ja tukea vieroitushoitoon. Tupakoiva työntekijä saa halutessaan enintään 200 euron tupakasta vieroituksen tukihoidon (nikotiinikorvaus- tai lääkehoito) vuodessa kuitteja vastaan. Tupakasta vieroituksen tukihoido on mahdollista saada kaksi kertaa työuran aikana. Tuen saaminen edellyttää yksilöohjaukseen osallistumista. Tuen saadakseen tupakoiva työntekijän tulee ottaa yhteyttä työterveyshuoltoon.

Potilaat ja asiakkaat

Kaikkien sairaalaan tulevien potilaiden tupakointitottumukset (tupakointi, nuuska, sikari, piippu, sähkösavuke) selvitetään ja kirjataan potilasasiakirjan pysyväistietoihin. Kaikille tupakoiville tarjotaan mahdollisuutta neuvontaan ja kehoitetaan tupakoimattomuuteen. Tarvittaessa potilaat saavat maksutta

nikotiinikorvaushoitoja sairaalassaoloaikana. Sairaala-apteekki toimittaa nikotiinikorvaushoitotuotteita.

Hoitojakson jälkeen nikotiinikorvaushoito jatkuu ohjeiden mukaisesti potilaan omalla kustannuksella. Sairaalasta annetaan kirjallista materiaalia tupakoinnin lopettamisen tueksi. Potilaalla on mahdollisuus saada tukea lopettamiseen Tyksin tupakastavieroitushoitajalta, oman alueen terveystieteiden keskukselta tai omasta työ/opiskelijaterveyshuollosta.

Tupakointitottumuksia seurataan aina kun potilas tulee terveydenhuollon piiriin. Potilaan tupakointitiedot kirjataan myös hoitojakson loppulausuntoon.

Henkilökunnan tehtävänä ei ole avustaa potilasta tupakointipaikalle pääsemiseksi.

5. Tupakoinnin valvonta

Henkilökunta

Sairaala-alueella ei saa tupakoida työaikana eikä työvaatteissa. Potilasturvallisuus ei saa vaarantua henkilökunnan tupakoinnin ja väliaikaisen työpaikalta poistumisen takia. Henkilökunta toimii savuttomana roolimallina potilaille ja vierailijoille ja heidän tehtäviinsä kuuluu myös vieroitustyö.

Työasussa ei saa poistua tupakalle, koska potilaat ja työntekijät kärsivät vaatteisiin tarttuvasta tupakanhajusta.

Työsopimuksessa työntekijä sitoutuu noudattamaan työnantajan ohjeita. Esimies valvoo ohjeiden noudattamista. Esimies keskustelee työntekijän kanssa tarvittaessa savuttomuudesta ja kannustaa häntä työterveyshuollosta saatavaan tukeen.

Rikkomuksiin puututaan sairaanhoitopiirin henkilösyihin perustuvat ongelmatilanteet -ohjeen mukaisesti kuitenkin niin, että etenkin ohjeen alkuvaiheessa painottuu työterveyshuollon tuki savuttomuuteen ensisijaisena keinona tupakoimattomuuden edistämiseksi. Esimies kirjaa keskustelun Sympan.

Tupakointi ei saa johtaa kenenkään henkilön tai henkilöryhmän niin positiiviseen kuin negatiiviseenkaan erityiskohteluun.

Potilaat/asiakkaat

Potilaiden tupakoimattomuutta tuetaan ja suositellaan hoitokäynnin/jakson aikana. Kaikille tupakoiville potilaille suositellaan tupakoimattomuutta ja vain tarvittaessa nikotiinikorvaushoitoa sairaalassaoloaikana. Potilaille tiedotetaan savuttomasta sairaalasta kutsukirjeessä ja sairaalassa olevilla tiedotteilla. Potilaat saavat apua tupakoinnin lopettamiseen hoitavasta yksiköstä.

Sairaala-alueella tupakointi on ehdottomasti kielletty sairaalan sisätiloissa, ulkoverhojen, ikkunoiden ja ilmanvaihtolaitteiden läheisyydessä.

Vierailijat

Vierailijoille suositellaan tupakoimattomuutta sairaalan alueella. Vierailijat, jotka eivät pysty olemaan tupakoimatta sairaalassa käynnin aikana, ohjataan käyttämään merkittyjä tupakointipaikkoja.

Kaikilla sairaanhoitopiirin henkilökuntaan kuuluvilla on oikeus/velvollisuus muistuttaa savuttomasta sairaalasta, jos potilas, työntekijä tai vierailija tupakoi muualla kuin merkityissä tupakointipaikoissa.

Sairaalassa tupakointi on sallittu vain merkityissä tupakointipaikoissa.

6. Sairaalaympäristö

Sairaalan alueella on savuton sairaala -tiedotteita. Tuhkakuppeja on vain merkityillä tupakointipaikoilla ulkona. Sairaala-alueelta poistetaan epäviralliset tupakointipaikat. Savuttomuuden edistämisen toimenpiteillä pyritään ehkäisemään myös tupakoinnista aiheutuvia tulipaloja.

Sairaalassa ei myydä tupakkatuotteita.

7. Terveellisen työympäristön edistäminen

Terveydenhuollon organisaation henkilöstöpolitiikka ja tukijärjestelmät suojelevat ja edistävät kaikkien organisaation työntekijöiden terveyttä ja hyvinvointia.

Savuton sairaala järjestelmä suojaa kaikkia sairaala-alueella olevia ja työskenteleviä ihmisiä ympäristön tupakansavun aiheuttamilta terveyshaitoilta ja siten edistää ihmisten terveyttä. Työhönoton yhteydessä edellytetään sitoutumista tämän ohjelman mukaisiin savuton sairaala – käytäntöihin.

Henkilökunnan ja potilaiden tupakointitottumuksia seurataan.

8. Väestön terveyden edistäminen

Savuton sairaala toiminnan avulla pyritään luomaan myönteistä ilmapiiriä tupakoimattomuutta kohtaan. Savuton sairaala -järjestelmän avulla pyritään vähentämään ihmisten tupakointia ja edistämään väestön terveyttä pidemmän ajan kuluessa.

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on yhteistyössä muiden samaan tavoitteeseen pyrkivien sairaanhoitopiirien, järjestöjen ja toimijoiden kanssa. Sairaala osallistuu kansallisiin ja kansainvälisiin hankkeisiin savuttomuuden edistämiseksi.

9. Toimintaperiaatteiden arviointi ja laaduntarkkailu

Terveyden edistämisen työryhmä koordinoi toimintaohjelman toteuttamista ja tekee sisäisen auditoinnin kerran vuodessa. Savuttoman sairaalan toimintaperiaatteiden toteutumisen seuranta ja arviointia toteuttavat yksiköiden esimiehet yhdessä terveyden edistämisen työryhmän kanssa. Tiedottamisesta huolehtii sairaanhoitopiirin johto yhdessä terveyden edistämisen työryhmän kanssa.

10. Toimintaperiaatteiden vakiinnuttaminen

Suomen terveyttä edistävät sairaalat ry:n jäseniltä edellytetään Euroopan savuton sairaala- ohjelman toimintaperiaatteiden toteuttamista ja sairaalan sitoutumista toteutuksen eri vaiheisiin. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri on sitoutunut edellä mainittuihin periaatteisiin ja pyrkii toteuttamaan niitä mahdollisimman hyvin.

Ohjelman toteuttamisessa otetaan huomioon eri henkilöstöryhmien yhdenvertaisuus ja kansalaisten perusoikeudet. Tupakointi ei saa johtaa kenenkään henkilön tai henkilöryhmän niin positiiviseen kuin negatiiviseenkaan erityiskohteluun.